

ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΣΤΑΘΗ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Επίκουρου Ορκωτού Ελεγκτή

Μέλους του Τραπεζικού τομέα της Ernst and Young

Είναι πλέον σχεδόν βέβαιο ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) θα εφαρμοστούν στις εισηγμένες εταιρείες των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2005. Στη χώρα μας το πρόσφατο νομοσχέδιο περί ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (παρά κάποιες ασάφειες και γενικότητες προς διευκρίνιση) προβλέπει ρητά την υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΛΠ τουλάχιστον από τις εισηγμένες εταιρείες από το 2003.

Όσον αφορά τον ελληνικό τραπεζικό χώρο, τα θέματα σχετικά με την εφαρμογή των ΔΛΠ είχαν αρχίσει να συζητούνται αρκετά νωρίτερα, δεδομένης της ευαισθησίας και του αυξημένου ενδιαφέροντος των στελεχών των ελληνικών τραπεζών.

Πράγματι σχεδόν όλες οι ελληνικές τράπεζες, είτε επίσημα είτε για σκοπούς μόνο εσωτερικής πληροφόρησης, συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα ΔΛΠ εδώ και αρκετά χρόνια, ενώ έχουν ήδη αναπτύξει τμήματα με κύρια δραστηριότητά τους τη λογιστική και χρηματοοικονομική εφαρμογή των ΔΛΠ.

Εκείνο που ίσως δεν είναι ευρύτερα γνωστό είναι το πόσο υπεύθυνη και δύσκολη εργασία αποτελεί η διαδικασία μετατροπής και παρακολούθησης των ελληνικών οικονομικών καταστάσεων από τα ελληνικά πρότυπα στα ΔΛΠ, ιδιαίτερα όταν τα μεγέθη της τράπεζας είναι μεγάλα και όταν υπάρχει τεράστια γκάμα προϊόντων και συναλλαγών.

Πραγματικά η αναμόρφωση και επανασύνταξη των ελληνικών οικονομικών καταστάσεων σύμφω-

να με τα ΔΛΠ είναι μία επίπονη, σοβαρή και ενδελεχής εργασία, η οποία πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά, διότι, αν τα ΔΛΠ δεν εφαρμοστούν σωστά, τότε το πρόβλημα της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων θα συνεχίσει να υπάρχει. Εκ μέρους των τραπεζών απαιτείται πολύ καλή γνώση τόσο των ΔΛΠ και των ερμηνευτικών τους (SICs) όσο και των ελληνικών λογιστικών αρχών, άριστη λογιστική και χρηματοοικονομική εξοικείωση με τις τραπεζικές ιδιαιτερότητες (οι οποίες είναι αρκετές και πολύπλοκες), σωστός συντονισμός, ιδιαιτέρως με το MIS και τη μηχανογράφηση, καθώς και με όλα τα τμήματα της τράπεζας που παράγουν την πρωτογενή πληροφορία που θα ακολουθήσει μετέπειτα τη λογιστική οδό, η οποία είναι διαφορετική με τα κριτήρια των ΔΛΠ σε σχέση με αυτά των ελληνικών προτύπων (ΕΛΠ).

Η σωστή και ποιοτική εφαρμογή των ΔΛΠ είναι λοιπόν η προϋπόθεση και το ζητούμενο για την επιτυχία. Δέον να σημειωθεί ότι η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών είναι ο μόνος φορέας στην Ελλάδα που έχει αρχίσει να μελετά τις επιπτώσεις, τα προβλήματα και τις προτεινόμενες λύσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή των ΔΛΠ από τις ελληνικές τράπεζες.

Η πληροφόρηση που δίνουν οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών οι οποίες είναι συνταγμένες σύμφωνα με τα ΔΛΠ, αποτελεί εξαιρετικά πολύτιμο εργαλείο για τις διοικήσεις των τραπεζών, τους θεσμικούς επενδυτές, τους οικονομικούς αναλυτές, τις εποπτικές αρχές και για αρκετούς άλλους παράγοντες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού χώρου.

ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Ποιες είναι όμως εκείνες οι περιοχές που αλλάζουν σημαντικά τη χρηματοοικονομική εικόνα των τραπεζών όταν εφαρμοστούν τα ΔΛΠ αντί των ελληνικών λογιστικών προτύπων (ΕΛΠ);

ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

ΔΛΠ

Τα δάνεια θεωρούνται χρηματοοικονομικά στοιχεία (financial assets) και διακρίνονται:

α) σε δάνεια που έχουν πρωταρχικά δοθεί από την τράπεζα (originated loans)

β) σε δάνεια που έχουν αγοραστεί από άλλους πρωταρχικούς εκδότες (loans acquired).

Τα δάνεια που έχει δώσει πρωτογενώς η τράπεζα πρέπει να εμφανίζονται στην καθαρή αναπόσβεστη αξία τους.

Τα αγορασθέντα δάνεια πρέπει να ταξινομηθούν είτε ως εμπορικά, διακρατούμενα μέχρι τη λήξη είτε διαθέσιμα προς πώληση.

Οι προβλέψεις για επισφαλείς πελάτες πρέπει να σχηματίζονται και να τεκμηριώνονται εξειδικευμένα (specific), ενώ κάποια γενική πρόβλεψη (general) για ενδεχόμενες επισφάλειες από δάνεια πρέπει να τεκμηριώνεται επαρκώς. Πρέπει επίσης να γίνεται προσδιορισμός της εισπράξιμης αξίας τους με προεξόφληση μελλοντικών ροών (impairment test).

ΕΛΠ

Τα δάνεια εμφανίζονται στον ισολογισμό με το υπόλοιπο της απαίτησης, ενώ η πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις εμφανίζεται αφαιρετικά του συνόλου των απαιτήσεων.

Υπολογίζονται δεδουλευμένοι τόκοι και κεφαλαιοποιούνται όταν είναι απαιτητοί.

Ο Ν.2190 ομιλεί περί διενέργειας προβλέψεων γενικών ή και ειδικών για κινδύνους επισφαλών απαιτήσεων.

Για όσα δάνεια δεν υπάρξει αποπληρωμή τόκων εντός 6 μηνών, τότε παύει ο εκτοκισμός και οι τόκοι παρακολουθούνται σε λογαριασμό τάξεως.

ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ

ΔΛΠ

Τα χρεόγραφα (τίτλοι και μετοχές) πρέπει να λάβουν προσδιορισμό (designation), ο οποίος πρέπει να βασίζεται πρωταρχικά στην πρόθεση (intention) αγοράς και να τεκμηριώνεται με βάση τη μεταγενέστερη πραγματική χρήση αυτών των στοιχείων. Οι κατηγορίες των χαρτοφυλακίων είναι οι εξής:

Εμπορικά (trading): Αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους (fair value) και η μεταβολή της αξίας τους μεταφέρεται στα αποτελέσματα χρήσης.

Διακρατούμενα έως τη λήξη (held to maturity): Αποτιμώνται στο αναπόσβεστο κόστος κτήσης.

Διαθέσιμα για πώληση (available for sale): Είναι όσα

ΕΛΠ

Τα χρεόγραφα εμφανίζονται στον ισολογισμό στις εξής κατηγορίες:

- Τίτλοι δεκτοί για επαναχρηματοδότηση από την Κεντρική τράπεζα
  - Συμμετοχές (για όσες υπάρχει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής 10% και πρόθεση διαρκούς κατοχής)
  - Χρεόγραφα (όλες οι υπόλοιπες μετοχές και τίτλοι).
- Όλα τα ανωτέρω χρεόγραφα αποτιμώνται στη συνολικά χαμηλότερη τιμή μεταξύ κτήσης και τρέχουσας. Δεν υπάρχει διαχωρισμός χαρτοφυλακίων. Οι ίδιες μετοχές αποτιμώνται με τις γενικότερες διατάξεις και πρέπει να σχηματίζεται ισόποσο αποθεματικό

χρεόγραφα δεν κατατάσσονται στις υπόλοιπες κατηγορίες. Αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους (fair value), όμως τυχόν μεταβολή της αξίας τους δύναται να μεταφερθεί είτε στα αποτελέσματα της χρήσης είτε απευθείας στην καθαρή θέση.

Η απόσβεση του premium ή discount που πρέπει να γίνεται με τη μέθοδο της πραγματικής απόδοσης (effective interest method) λογίζεται στα έσοδα από τόκους και όχι στα χρηματοοικονομικά έσοδα.

Οι ίδιες μετοχές απεικονίζονται στο κόστος κτήσης και αφαιρετικά της καθαρής θέσης. Κέρδος ή ζημία από πώληση ιδίων μετοχών δεν λογίζεται στα αποτελέσματα αλλά στην καθαρή θέση.

στην καθαρή θέση. Φτάνουν έως το 10% του μετοχικού κεφαλαίου. Πρέπει να γνωστοποιείται στο προσάρτημα ο προορισμός τους και να αιτιολογείται η αγορά τους.

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΚΑΙ HEDGING

ΔΛΠ

Ως βασική αρχή, τα παράγωγα προϊόντα θεωρούνται ότι έγιναν όλα για κερδοσκοπικούς σκοπούς (trading), εκτός εάν αποδειχθεί ότι έγιναν για αντιστάθμιση κινδύνου (hedging).

Όσον αφορά την αντιστάθμιση (hedging) διακρίνουμε τις ακόλουθες περιπτώσεις.

α) Hedging εύλογης (τρέχουσας) αξίας (fair value hedging): Το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία και απεικονίζεται στον ισολογισμό, ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται στα αποτελέσματα, διότι και η αντίστοιχη μεταβολή της αξίας της καλυπτόμενης συναλλαγής μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

β) Hedging χρηματοροών (cash flow hedging): Δεδομένης της επαρκούς αποτελεσματικότητας του hedging, το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία, απεικονίζεται στον ισολογισμό, ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται απευθείας στην καθαρή θέση.

γ) Hedging επένδυσης σε εταιρεία του εξωτερικού: Κατά κανόνα ακολουθείται το ΔΛΠ 21 όμως το ποσοστό που εμπίπτει στο αποδεκτό εύρος αποτελεσματικότητας μεταφέρεται στην καθαρή θέση, ενώ κάθε υπέρβαση αυτού μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Για την αντιστάθμιση ισχύουν τα εξής:

ΕΔΠ

Δεν υπάρχουν διατάξεις αντίστοιχες με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Η γενικά αποδεκτή πρακτική λογιστικοποίησης των παραγώγων βασίζεται στη μέθοδο του δεδουλευμένου και στην εμφάνισή τους εκτός ισολογισμού. Δεν γίνεται αποτίμηση σε τρέχουσες αξίες.

- Όλα τα παράγωγα αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους (fair value) και εμφανίζονται στον ισολογισμό.
- Όταν τα παράγωγα γίνονται μόνο για κερδοσκοπικούς λόγους, τότε η εξ αποτιμήσεως διαφορά στην τρέχουσα αξία τους, καταχωρίζεται στα αποτελέσματα.
- Όταν το παράγωγο αφορά αντιστάθμιση κινδύνου, τότε ισχύουν τα εξής:
  - Δεν αναγνωρίζεται πλέον η γενική αντιστάθμιση κινδύνου (macro-hedging).
  - Δεν είναι αποδεκτό το εσωτερικό (intra-division και intra-group) hedging, μεταξύ banking book και trading book.
  - Δεν γίνεται αποδεκτό το hedging σε επίπεδα χαρτοφυλακίων που δεν μοιράζονται τον ίδιο κίνδυνο.
  - Δεν γίνεται αποδεκτό το hedging επιτοκιακού κινδύνου στα στοιχεία που διακρατούνται έως τη λήξη τους.
  - Το hedging πρέπει να βασίζεται και να αφορά συγκεκριμένη συναλλαγή και κίνδυνο και να εφαρμόζεται με συγκεκριμένη αντίστοιχη πράξη αντιστάθμισης.
  - Πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένη και ξεκάθαρη τεκμηρίωση και συνέπεια με την πολιτική διαχείρισης κινδύνου (risk management strategy).
  - Το hedging πρέπει να είναι επαρκώς αποτελεσματικό (highly effective) και η αποτελεσματικότητα πρέπει να αποτιμάται και να επανεκτιμάται σε συνεχή βάση.

ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΟΙ

ΔΔΠ

Ο φόρος εισοδήματος αποτελεί έξοδο της χρήσης και πρέπει να βαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσης που αφορά. Ο φόρος εισοδήματος υπολογίζεται επί του λογιστικού αποτελέσματος και αφού ληφθούν υπόψη οι μόνιμες (permanent) διαφορές μεταξύ λογιστικής και φορολογικής λογικής.

Ο φόρος που αντιστοιχεί στις προσωρινές (temporary) διαφορές μεταξύ λογιστικών και φορολογικών εξόδων/εσόδων, λογίζεται στα αποτελέσματα της χρήσης που αφορά και υπολογίζεται ως διαφορά στοιχείων του ισολογισμού μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης αυτών (tax base and carrying amount).

Αυτός ο φόρος αποτελεί “αναβαλλόμενο” κατ’ ου-

ΕΔΠ

Ο φόρος εισοδήματος υπολογίζεται επί του φορολογικού αποτελέσματος, το οποίο διαμορφώνεται με βάση τις φορολογικές αναμορφώσεις εξόδων και εσόδων και λογίζεται μόνο στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις δια μέσου του πίνακα διανομής. Δεν υπάρχει η έννοια του αναβαλλόμενου φόρου.

σίαν φόρο εισοδήματος (deferred income tax) και εμφανίζεται σε ειδικό λογαριασμό στον ισολογισμό, ενώ έχει διαμορφώσει τα αποτελέσματα χρήσης μαζί με τον τρέχοντα φόρο εισοδήματος.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

ΔΛΠ

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 19, που εφαρμόζεται από το 1999, η δαπάνη συνταξιοδότησης βάσει καθορισμένου προγράμματος παροχών (defined benefit scheme), προσδιορίζεται με τη μέθοδο εκτίμησης του τελικού ύψους των παροχών. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, το ετήσιο κόστος που απαιτείται για τη χορήγηση των παροχών αποχωρήσεως, επιβαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσεως, ώστε να κατανεμηθεί ομοιόμορφα σε όλα τα έτη υπηρεσίας του εργαζομένου, λαμβάνοντας υπόψη και τις εκτιμήσεις εγκεκριμένων αναλογιστών, ο οποίοι αξιολογούν το πρόγραμμα κάθε έτος. Η υποχρέωση της τράπεζας υπολογίζεται στην παρούσα αξία της εκτιμώμενης μελλοντικής εκταμίευσης για τέτοιες παροχές και πρέπει να λογίζεται με αντίστοιχη πρόβλεψη.

Εάν υπάρχει περίπτωση απλής υποχρέωσης καταβολής εισφορών προς το ταμείο (defined contribution scheme) δεν χρειάζεται να γίνει πρόβλεψη.

ΕΛΠ

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη διάταξη περί του θέματος αυτού. Με βάση το Ν.2190/20 λογίζονται προβλέψεις για οποιονδήποτε κίνδυνο που πιθανολογείται ότι θα υπάρξει και του οποίου το μέγεθος μπορεί να προσεγγισθεί ποσοτικά. Επειδή η υποχρέωση κάλυψης του ελλείμματος είναι μετρήσιμη και ανειλημμένη, τούτη εντάσσεται στους γενικότερους κινδύνους, οι οποίοι θα έπρεπε να προβλέπονται λογιστικά.

Οι τράπεζες κατά τεκμήριο καταβάλλουν εργοδοτικές εισφορές σε ταμείο, το οποίο έχει ιδρυθεί για κάθε τράπεζα για την παροχή συντάξεων στους υπαλλήλους της. Οι εισφορές αυτές καταχωρούνται ως έξοδο με την καταβολή, ενώ τυχόν ελλείμματα καλύπτονται επίσης ταμειακά.

ΥΠΕΡΑΞΙΑ ΑΠΟ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

ΔΛΠ

Το ΔΛΠ 22 ορίζει όλες τις πράξεις συγχωνεύσεων και εξαγορών ως “εξαγορές” (acquisitions) με άμεση αναγνώριση της υπεραξίας (goodwill) που προκύπτει ως διαφορά μεταξύ του τιμήματος που πληρώθηκε ή ανταλλάχθηκε και το αντίστοιχο ποσοστό της καθαρής θέσης της εταιρείας που αγοράστηκε, εκφρασμένα σε αγοραίες αξίες (fair value).

Για να αναγνωρισθεί μία συγχώνευση ως “pooling of interests” πρέπει να συντρέχουν οι εξής τρεις προϋποθέσεις ταυτοχρόνως:

- σχετική αναλογία στις αγοραίες αξίες των δύο εμπλεκόμενων εταιρειών
- συνέχιση περίπου του ίδιου ποσοστού ψήφου των εταίρων και στη νέα εταιρεία

ΕΛΠ

Υπάρχουν τρεις (3) νόμοι που διέπουν τις εξαγορές και συγχωνεύσεις, οι οποίοι ουσιαστικά δέχονται το “pooling of interests” ως τρόπο λογιστικοποίησης της συγχώνευσης/εξαγοράς.

Σε περίπτωση αναγνώρισης goodwill τότε αυτό αποσβένεται σε 5 χρόνια ισόποσα ή εφάπαξ.

Δεν περιλαμβάνονται διατάξεις στον ελληνικό νόμο για αρνητική υπεραξία.

- ανταλλαγή ή συνάθροιση πλειοψηφικών πακέτων από κάθε μία από τις εταιρείες.

Επίσης όταν δεν είναι δυνατόν να εντοπιστεί ο αγοραστής, τότε η συγχώνευση θεωρείται “pooling of uniting of interests”.

Στο “pooling of interests” δεν αναγνωρίζεται υπεραξία (goodwill) λογιστικά.

Η απόσβεση του goodwill γίνεται στην εκτιμώμενη ωφέλιμη ζωή του, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 20 χρόνια. Κάθε χρόνο γίνεται επανεκτίμηση αυτής και, αν προκύψει διαφορά, τότε λογίζεται ως διόρθωση.

Η φορολογική αναγνώριση της απόσβεσης του goodwill διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Η αρνητική υπεραξία [negative goodwill] (που προκύπτει όταν το κόστος απόκτησης των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων είναι μικρότερο της πραγματικής αξίας τους) θα πρέπει να μειώνει αναλογικά την αξία των αποκτούμενων στοιχείων. Όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, η διαφορά που προκύπτει χαρακτηρίζεται ως αρνητική υπεραξία και απεικονίζεται αφαιρετικά του ενεργητικού.

